

Modtager(e) > DIR

KOMMISSORIUM – Evaluering af Danmarks Nationale Strategi for Open Access

1. Indledning

Dette kommissorium vedrører evaluering af Danmarks Nationale Strategi for Open Access, herunder hvornår og hvordan den påtænkes gennemført. Det fremgår af strategien, der senest blev revideret i 2018, at den skal evalueres i 2021-2022, og selve evalueringen forventes konkret igangsat med en spørgeskemaundersøgelse i 1. kvartal 2023 efterfulgt af en workshop i 2. kvartal 2023. En samlet evalueringsrapport forventes klar til afrapportering til uddannelses- og forskningsministeren i 3. kvartal 2023.

2. Baggrund

Det fremgår af Danmarks Nationale Strategi for Open Access (2018), at der fra 2025 og frem skal være uhindret, digital adgang for alle til alle fagfællebedømte forskningsartikler fra danske forskningsinstitutioner – med maksimalt 12 måneders forsinkelse.

Forudsætningerne for at dette mål kan indfries er, jf. strategien:

- At forskningsinstitutionerne, via Det Kgl. Bibliotek (KB)¹, forhandler rettigheder til Open Access med de videnskabelige forlag.
- At forskerne og forskningsinstitutionerne udnytter de forhandlede rettigheder til at etablere Open Access.
- At forskningsinstitutionerne, forskningsfondene og Uddannelses- og Forskningsministeriet (UFM) løbende monitorerer og stimulerer realiseringen af strategien.

Strategiens realisering måles en gang årligt via Open Access Indikatoren (OAI)² (<https://oaindikator.dk/>) med udgangspunkt i årlige strategiske delmål, jf. tabel 1.

Tabel 1. DK's Nationale Open Access strategi – årlige delmål

År	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Strategisk målsætning	36%	45%	54%	63%	73%	82%	91%	100 %
Realiseret Open Access	36 %	44%	52%	60%	63%			

Der har været en stigning i realiseret Open Access i Danmark, jf. tabel 1. De årlige delmål er dog ikke realiseret fuldt ud på nær i 2018. Ved målingen i 2022 var andelen af realiseret Open Access på 63 pct., hvilket er 10 procentpoint lavere end årets delmål på 73 pct.

¹ KB varetager opgaven vedr. forhandling af licenser til videnskabelig litteratur, opgaven er overført fra det tidligere DEFF (Danmarks Elektroniske Fag- og Forskningsbibliotek), som er nedlagt.

² OAI leveres som én af flere ydelser af Danmarks Forskningsportal, som finansieres af Uddannelses- og Forskningsstyrelsen som national platform for information om forskning.

9. november 2022

**Uddannelses- og
Forskningsstyrelsen**

 Forskning og Forskningsbaserede
Uddannelser

 Haraldsgade 53
2100 København Ø
Tel. 7231 7800

www.ufm.dk

CVR-nr. 3404 2012

 Sagsbehandler
Hanne-Louise Kirkegaard
Tel. + 45 72 31 82 46
hki@ufm.dk

 Ref.-nr.
22/11579-1

De grundlæggende præmisser for Danmarks Nationale Strategi for Open Access er følgende:

- De aggregerede offentlige udgifter til videnskabelig publicering må ikke stige markant, og forskernes publiceringsfrihed må ikke indskrænkes som følge af implementeringen af Open Access.
- Staten skal ikke erstatte forlagernes bidrag til videndeling
- Open Access i Danmark indeholder kvalitetssikring i form af fagfællebedømmelse.

Derudover indeholder strategien en række fokusområder, der er centrale for en succesfuld implementering. Fokusområderne er målrettet henholdsvis forskningsinstitutionerne og professionshøjskolerne, de forskningsfinansierende offentlige og private fonde, KB og UFM.

Uddannelses- og
Forskningsstyrelsen

3. Formål med evalueringen

Formålet med at evaluere strategien er at give mulighed for en eventuel revision af denne, såfremt der skulle vise sig at være væsentlige problemer eller barrierer, der står i vejen for en realisering af målet i 2025.

4. Tidsplan og fremgangsmåde vedr. evaluering

Konkret forventes evalueringen igangsat ved udgangen af 2022 og afsluttet efter sommerferien 2023.

Evalueringen vil blive baseret på kvantitative data og analyser fra Danmarks Forskningsportal, herunder Open Access Indikatoren. Desuden på data fra Det Kgl. Bibliotek samt resultaterne fra en spørgeskemaundersøgelse målrettet de danske universiteter, sektorforskningsinstitutionerne, professionshøjskolerne, de offentlige forskningsfonde, udvalgte private forskningsfonde samt Det Kgl. Bibliotek.

Som led i evalueringen vil der desuden blive afholdt en workshop med repræsentanter fra institutioner, forskningsfonde, Danmarks Forskningsportal og Det Kgl. Bibliotek på ledelsesniveau – eventuelt suppleret med eksperter. Formålet med workshoppen er at drøfte resultaterne af de kvantitative analyser og spørgeskemaundersøgelsen samt diskutere eventuelle behov for justeringer af strategien.

5. Arbejdsgruppe

Uddannelses- og Forskningsstyrelsen (UFS) nedsætter en arbejdsgruppe bestående af deltagere fra Danske Universiteter, Det Kgl. Bibliotek (KB), Danmarks Forskningsportal og UFS. Arbejdsgruppen skal stå for gennemførelse af spørgeskemaundersøgelse, planlægning og afholdelse af workshop samt udarbejdelse af evalueringsrapport. Eventuelle udgifter afholdes indenfor FFI's driftsbudget

6. Spørgsmål, der skal besvares

Evalueringen skal give svar på følgende overordnede spørgsmål:

1) Hvordan ser udviklingen i Open Access ud i Danmark, herunder fordelt på forskningsinstitutioner, videnskabelige hovedområder og Open Access-typer, jf. tal fra Open Access Indikatoren og Det Kgl. Bibliotek?

2) Hvordan har de samlede publikationsomkostninger udviklet sig fra 2018 til 2022 fordelt på licensudgifter samt udgifter til publicering i gylden Open Access-tidsskrifter og i hybrid Open Access-tidsskrifter?

3) Hvordan ser situationen ud i relation til de videnskabelige forlag, herunder hvilke muligheder og barrierer eksisterer, f.eks. i forhold til Plan S og strategiens grønne Open Access-mandat og krav om maksimalt 12 måneders embargoperiode?

4) Hvordan har forskningsinstitutionerne og fondene organiseret arbejdet med Open Access; har man lokale retningslinjer og strategier; hvordan motiverer ledelsen på institutionerne og bestyrelserne for fondene forskerne til at udnytte deres Open Access-rettigheder, herunder fungerer kommunikationen omkring rettighederne mellem de centrale aktører? Belønnes Open Access-adfærd, er der støttefunktioner, der hjælper forskerne? Hvad er gået godt, og hvilke eventuelle barrierer står i vejen for opfyldelse af målene?

Uddannelses- og
Forskningsstyrelsen

5) Hvorledes følges der op på strategiens målsætninger, herunder hvilke monitoreringstiltag anvendes?

Spørgeskemaundersøgelsen gennemføres med analyseværktøjet SurveyXact, herunder udarbejder arbejdsgruppen en række specifikke spørgsmål med udgangspunkt i hovedspørgsmålene og med relevans for de forskellige interesserter.

7. Evalueringsrapport

Arbejdsgruppen udarbejder en evalueringsrapport, der i struktur følger de overordnede spørgsmål i afsnit 6 samt refererer væsentlige pointer og anbefalinger fra workshoppen.

Rapporten må max. fylde 20 sider ekskl. bilag og skal indeholde et resumé på både dansk og engelsk.

8. Tidsplan

- Primo december 2022: Arbejdsgruppen planlægger evalueringen, herunder tidsplan og ressourceallokering, og dato for workshop meldes ud til potentielle deltagere.
- Januar 2023: Spørgeskema sendes til institutioner og fonde med deadline slut februar 2023.
- Januar - april 2023: Kvantitative data indsamles og analyseres
- Maj 2023: Workshop afholdes.
- Maj – juni 2023: Evalueringsrapport udarbejdes.
- September 2023: Evalueringsrapport samt eventuelt forslag til revision af strategien forelægges for uddannelses- og forskningsministeren.